

dene kan anvendes som salat; de afkogte unge rødder af rapunselklokke nydes som salat eller asparges (o. 1800; 2).

Børn sætter blomsterne på fingrene som »fingerbøl«; en blomst presses med to fingre sammen foroven og slås itu mod den anden hånd eller panden, så der lyder et lille knald; bier spærres inde i store klokkeblomster (3). Hvis man kan krænge en klokkeblomst helt om uden at den går itu, får man et ønske opfyldt (o. 1880; 4).

LITTERATUR: (1) 488 6,1883,378; 83 175; (2) 576 4,1799,414; 739 2,83f; 398 1806,195,198; 688 2,1805, 169; (3) 107; (4) 783b.

PROSA OG POESI

Der er ingen blomst, der synes os mere hjemlig og dansk som den. Danske kunstnere har elsket og tegnet den måske mere end nogen anden blomst, navnlig J. Th. Lundbye. Den ringer os imøde i hans nænsomme pennetegninger og i forgrunden af hans billeder af kæmpehøje og grøftekanter *Jens K. Jørgensen* og *K. Hee Andersen* (1), en af vore yndigste og beskedneste blomster, et af Lundbyes ynglingsbørn i dansk flora *Knud Poulsen* (2). De ringer så søgtelig, de små klokker, hvis farve er som selve sommerhimlen – ringer med deres spæde røst fred over en urolig jord *Axel Garboe* (3). Blåklokkens små lamper hænger nytændte, duggede af sølvfine dråber *Achton Friis* (4).

Blåklokker, blomster fra drømmens og barndommens riger, · børn af de stenede gærder og soledige diger *Carl Dumreicher* (5); blomsten fra alle de grenede veje, · blomsten, der blåner på karrigste jord, · blå Liden Klokke, så tyst er dens mæle, · men altid den ringer i sommerens kor *Chr. Hvid Simonsen* (6). Hør, klokkeblomster klemter fint · på lysegrønne stilke, · de væver i den lune luft · en bryllupssang af silke *Harald H. Lund* (7); klokkeblomsten ringer så søgtelig og tyst · med efterklang af dagens solskinsang *A. J. Gejlager* (8). Så nøgen og så nøjsom · og uden sælsom duft, · foruden blad og bæger, · men bål som hav og luft *Niels Jeppesen* (9); du retter din brune nakke · . . .men hvad er det nu for tegn. · Der er de, de strålende øjne, · blåklokker i regn *Carl Joh. Frederiksen* (10), små blide himlens døtre, som den klæder i sit blå · og sommerfugle kildrer den med følehorn og tå · og humlebier ved deres bluser dingler *Ludvig Holstein* (11), honningbier, honningbier · blæser med de stærke vinger, · så de spæde blomsterklokker · løsner kneblerne og ringer *Knud Wiinstedt* (12).

Emil Bønnelycke, Klokkeblomsten (13); Carl Dumreicher, Blåklokker (5); Valdemar Rørdam, Blåklokke (14).

LITTERATUR: (1) 462 111; (2) 730c 73; (3) 292b 27; (4) 269b 1,276; (5) 206 7f; (6) 826 17; (7) 561b 26; (8) 297b 40; (9) 439b 32; (10) 264 16; (11) 397c 98f; (12) 976b 53; (13) 115b 26f; (14) 789q 64f.

Blåmunke, *Jasione montana*

Den indtil 40 cm høje stængel har forneden smalle blade og øverst talrige små blegblå blomster samlet i kugleformet stand. Alm. på tørre sandede marker, bakker, i klitter.

Blåmunke. (ES).

Blåmunke, *blå munke* 1796ff, *munk* antagelig med betydningen 'tung hammer' jf. *munke* = prygle, slå, idet børn kan have brugt den stilkede blomsterstand (frugtstand) som slagvåben (1), sml. vejbred s. 76, engelskræs bd. 3. *Gammelmand* Holstebroegnen, også om kurvplanter med gråt håret »hoved« (frugtstand), *gammelmand* *kør rundtenom* MJylland, *blåwolle* og *Wolle vend dig om* Sønderjylland o. 1870ff, *Wolle* = Ole, men måske oprindelig af vol = kæp, jf. ovenfor – navnene indgår i jyske børns remselege med blomsterne, se blåhat s. 214. *Blåknep* og *blåhoved* Sønderjylland, MJylland, *blåleger* MJylland o. 1870ff, *knapeleger* VJylland o. 1890, *mælkerose* Vardeegnen o. 1870, indeholder mælkesaft, *luseblomst* Rømø: børn plukkede helst ikke blomsten, »den får vi lus af«, *Emdrupskovkløver* Varming hede SVJylland er ment ironisk, sandbakken ved Emdrupskov er ofte blå af disse blomster; *Vor Frues kjole* Fredericiaegnen o. 1880, *stenurt* Anholt efter voksestedet; *snogebloomst* Gilleleje er nedsættende, *bakkemunke* Bornholm. (2).

LITTERATUR: (1) 854 22,1960,6,8; (2) 689 1,778–80; 634 12951 (Rømø).

Cikorie, *Cichorium intybus*

De stive 25–100 cm grenede stængler har for nede høvlformet-fligede, foroven aflange blade og i juli–september store smukke lyseblå kurve. Almindelig ved veje og gærder, langs marker osv., dog ikke i landets magre egne.

Man tror sine steder, at mælkebøtten om efteråret kommer igen som cikorie (1). Hvor der gror cikorie med hvide blomster, har en pige mistet sin mødom (Langeland o. 1900; 2). – Cikoriens små madonnablå og silkebløde sole *Xiane Manicus* (3). Olaf Andersen, Vejenes blå blomst (4).

Cikorie 1600-t ff (cekorde, sicorie) efter det græske navn *Kichorion*; i stednavnet *Cikorierenden* ved Nordby Samsø. *Solsikke* (solsequie) begyndelsen af 1400-t efter før-linnéisk navn til forskellige kurvplanter, jf. morgenfrue s. 333. *Blåbynke* slutningen 1400-t ff; Tåsinge, MSjælland, *kobyne* o. 1700ff, *stor jernurt* 1533–o. 1870; ved Århus, sigter til de stive og seje stængler, *jernurt* 1772ff; Ærø o. 1870; Bornholm o. 1870ff; *vejviser* 1596, 1700-t, *vejvarde* 1678–1772 fra tysk wegwarte; *kafferosse* Fyn efter rodens anvendelse, *tobaksurt*, *-blomst* Fyn, man har brugt bladene som tobakserstatning; *blåhat* Agersø,

skruburt Røsnæs er fællesnavn til store grove vækster; *blåklokke* SFalster (5).

LITTERATUR: (1) 107 1946 (Fyn); (2) 634 12304; (3) 64 5/4 1952; (4) 27g 27f; (5) 689 1,353f; 148 1, 98.

KAFFEERSTATNING

Det oplyses 1648, at planten »bliver... af mange dyrket i stor mangfoldighed« (1), men dengang rimeligvis som grønsag eller til lægedom. Siden blev af den tykke pælerod fremstillet så store mængder kaffesurrogat (eller -tilsætning) »cikorie«, at importen af kaffe fra de danske kolonier var truet; 17/12 1790 udstedte kongen derfor et forbud mod at indføre ristet cikorie til

Cikorie. (ES).

